

Wirth Imre • FALKLAND

Wirth Imre

FALKLAND

Bookart, 2025

Szerkesztette Lövétei Lázár László

A borító Szűcs Attila *Felkészülés a sötétségre*
(olaj, vászon, 190 x 140 cm, 2015) című festményének
felhasználásával készült,
a művész, a Deák Erika Galéria és a Selected Artists Berlin szívességéből

ISBN 978-606-8994-96-3

© Wirth Imre, 2025
© Bookart, 2025

Amikor a falklandi háború idején, andalúziai birtokom szívében vendégül láttam a híres argentin író, aki akkorra már teljesen vak volt, megtapasztalhattam, mit jelent az, ha valaki az idő lakatlan területére téved. Világéletemben nagy súlyt fektettem a pontosságra, mondataim ezért gyakran úgy sorakoztak egymás mellett, mint palotám gránitszilárd alapkövei, vagy még inkább: mint smaragd gyíkok a tengerpart átforrósodott kövei között, mozdulatlanul sütkérezve egy felfoghatatlan ragyogás fényében.

Mégis... Azokban a méltatlanul emlékezésre ítélt hetekben olyannyira elbizonytalanodtam szavaim kifejezőerejét illetően, hogy jobbára szótlannul ültem vak vendégem társaságában, s gazdagságom, magabiztosságom képzetét legfeljebb a kezemben tartott kristálypohár idézte elém, ahogy az alkonyi napfény felszikkasztott a vörösbor hús cseppjei és a metszett üveg fénytörésének játékában. Valójában mindketten vakok voltunk, csak éppen én abban a talán nem is olyan ritka betegségben szenvedtem, amit nyelvi vakságnak neveznék, ha még értelmét érezném bármiféle meghatározásnak.

Vendégem egyik novellája keltette fel évekkal azelőtt az érdeklődésemet; régi atlantiszi mítoszt elevenített fel a félig ember, labirintusba zárt szörnyetegről, akinek mindig homályos útvesztőiből senki sem tért vissza. Az író olyan részvétellel ábrázolta ezt a rémet, esendőnek sejtetve folyosómélyi magányát, hogy palotám szőnyegein hangtalanul osonva, mind gyakrabban vetült képzeletbeli árnyéka rám, akinek hajszálpontosan járó barokk órák halkan csengő harangjátéka szabályozta lépteit, s aki az ablakok tölgyfakönyöklőjébe gyűrűje kövével leheletkönnyű verseket vésett, belefeledkezve a távoli tenger látványába.

A falklandi háború kitörése előtt nem sokkal jutott tudomásomra, hogy az argentin író vak. Szándékaim és vágyaim ekkor egyetlen elhatározásba sűrűsödtek, s a felkínált nyugalom, könyvtáram több ezer kötetének halk lélegzete s a fojtóan édes rózsailat palotámba vezették azt az embert, aki felcsillantotta előttem a kivezető út fényét, pokoli kínokat okozva ezzel. Az író nem kevesebbet állított, mint hogy a szörnyeteget megszerette Ariadné, s én ezzel a lehetőséggel ugyanúgy nem számoltam, mint azzal, hogy a távolban morajló angol repülőgépek foszlányokká tépik az andalúz ég horizontját is, vagy azzal, hogy a labirintusból kivezető fonál mindig egy történet végét jelenti, s mielőtt világgá üvölthetném szabadulásomat, agyonsújt a rám kövült Minótauros-szerep.

Az író, aki nem látott engem, de ujjával kitapogatta csuklómra a finom mívű láncot, megérintette az oktaéder formájúra csiszolt gyémántot a világot szimbolizáló gyűrűben, sohasem tett megjegyzést a hazájával zajló háborúra. Úgy éreztem, mind mélyebbre hatol világtalan tekintete abban a nem látható útvesztőben, ahonnan még az ő változata szerint sem lehet győztesen kijutni. Ezzel párhuzamosan vesztettem el tájékozódási képességemet a szavak visszhangos járataiban, mintha a nyelvi áttetszőség felől követtem volna őt esztelenül reménytelen útján, aminek a végén – ahogy egy váratlanul elejtett megjegyzése elárulta – megpillanthatom magam az idő tükrében. Ez lesz az idő újabb cáfolata, mintha visszafelé játszanánk el egy tangót, egészen addig a pillanatig, hogy megérintenéd a nő barna bőrét.

Fulladoztam a kétségbeeséstől, hogyan térítsem vissza szavak nélkül, hiszen így az idő önfarkába harapó kígyóként örökre újjajátssza az immár tudottan elkerülhetetlent, de fénytelen szemébe nézve, akárha rejtett tó víztükre csillant volna fel, a fodrozódó felszínen összemosódó esetlen, görnyedt testben s az éppen mégis, újra és mindig lesújtó kardban egyszerre ismertem magamra, mint smaragdfényű gyík, szabadulni képtelen, félig emberi szörny a palota összeomló, átforrósodott kövei között.

A néma óceánból

*hull a sárga por,
a szívünk ki tudja,
mióta gyászol.*

*Éjjel a levelekre
csöppenő bíbor
könnyeket csal ki
a szürke papírból.*

*A szívünk ki tudja,
mióta gyászol,
hull a sárga por
a néma óceánból.*

*(Ónos kávé köré fonódnak
az ujjak zárt öblű fjordjai,
néhány perc múlva itt a holnap,
s a nehézvíz elkezd bomlani*

*bennünk, egy sötétzöld palackot
a szívverés még a partra vet,
az üveg mögött nagy, halott
dzsinn szorongat búcsúlevelet.)*

I. Ködfüggönyön át a semmibe

Ahol a félelmek esti csöndje szerteágazó,
és a délután lelke is réges-rég halott,
a tábornok újra átkelt a legnagyobb folyón,
az éjjel hallották, amint járkált és dalolt.

Kék szeme volt, a haja még mindig szőke,
és az éghajlat miatt a titkok egyre nőttek.
Emberei közül a legtöbben féltek tőle,
európai, mondták, s összenéztek.

Tábora a partra épült, a mély elé,
akár az emlék, amit az álom úgy szeret,
aszfodéloszok sodródtak dél felé,
teát ivott rummal, majd felállt és szenvedett.

A földfeletti tájak ellenőrzése
az aszfodéloszok után végtelen nehéz –
már a tábornoknak is az az érzése
támadt, hogy a folyó fertőző, gondolta, utánanéz.

Szeme kék volt, a haja szörnyen szőke,
és mind gyakrabban látták sétálni éjszaka,
majd suttogni kezdték, hogy van valami bűne,
s hogy biztos aszfodéloszokért jár haza.

A tábornok járkált és dalolt és whiskyzett,
mikor a folyó északon haldokolt,
egy expedíció birtokba vette az elhagyott helyet,
parancsnokuknak borzasztó titka volt.

A Zeppelin utolsó útján esküvő volt,
tisztek köszöntötték az ifjú párt,
a végtelent mint nyíló, derűs virágot
emlegették, s hozzá a láthatárt,

a szerelmet csöndes kábulatban
elsuttogták, hogy könnyű és gyors léghajó,
s egy spanyol bor titkos zamatában
felfedezték, mi az örökké illanó.

A gyűrűk úgy csillogtak a fenti fényben,
mint eső után a drága múlt,
a pár kikönyökölt és nézte merészen,
mámoros röptük mily magasra jut.

A kapitány a távolba bökött:
a csillagok, szólt, sebek az ég homlokán,
hús tenyérért ragyog a fenti csönd,
talán értünk, mosolygott értőn, tétován.

Szállni, szállni még a bizonytalan égen
kész csoda, merengett az ifjú pár,
és csókot dobtak, s fenn a messzeségben
mint a virág, nyílott a láthatár,

és nem varangy, sem drágakő, de vér,
tisztá vér permetezte lenn az esküvőt,
esernyők nyíltak, sírtak Anniér',
szegényke, hogy kifogta ezt a rossz időt.

Falkland dallamát kérdezed,
összetteszed a két kezed,
hiszen imádkozol este,
hallod, repülőgépeket

rángat a szél, zúgnak-zúgnak
Falkland-Belgrád felé, nézed
a teraszon, pohár borral
kezedben, égre mutatva,

ott száll a pernye az égbe,
indul a HÉV, megy mindenki
messzire, kimondhatatlan
nevű falu, város, mennyi

sír a szerelvényen, viszi
a temetőbe egy angol-
argentín tiszt, Budakalászt
is elhagyta már, és a gyász

csak nem akar elmúlni, csak
jegyet vált Budapestre, egy
sziget irgalmát írja a
falklandi, kiégett gyepre.

Falkland a szív a térképen,
ahol a bombázás, a csönd
elfér a koszorúérben,
és hadihajók úsznak át

egy nem létező léptéken,
ott semmi sem lehet, nemhogy
élet, de sziget, de csönd sem,
csak az óceán súrlódó

hullámozása egy ösvényen,
amit szigetlakók jártak,
tapostak ki, énekelve
zuhanva át a nemlétbe.

Falkland hazudik a britek
szerint, mert a Madonnának,
ami a parton áll négyszáz
éve, könnye hullt épp tavaly,
mikor a bombázók Belgrád
felett elfordulva nézték
a srebrenicai sírok
hullámozását a magányban.
Négyszáz éve, hogy fregattok
kötöttek ki a szigeten,
telepesekkel és költő
vezényelte kórossal a
fedélzeten. Bosznia
és Falkland egy vad mezőben
virágport cserélt. Történhet
bármilyen, a leszármazottak
igényt tartanak a versre.

Nem emlékszem már, ki voltam
a háború előtt. Gyerek
az óceánparton, halász
egy hajón, ami nem siet?
Ráér a világ, nem? – nyerít
a kormányos, és iszik még
egy korty rumot. Aztán vége
lesz. Nincs ott gyerekkor, se part,
és a hajó úgy zuhan át
egy sziklán, mert a térképen,
a digitális jel szerint,
semmi sincs, hogy mind meghalunk.
Falkland felett a bombázók
eleresztik tarthatatlan
terhüket. A víz felrobban,
és égbe szül egy fémanya
cápát, cetet, Belgrád felett.

Egyszer jönnek majd a gépek,
nem lesz bennük semmi szépség.
Mind a tenger felől jönnek,
másfelől nem is lehet, ez
is egy csapda, a sziget:
nincs itt más, csak barlangokba
menekülők és a parton
rekedtek, ők a lelküket
a víz fölé feszítették,
hitük szerint ez egy háló.
A barlanglakók a sötét
menedékében várják,
eldőljön, mi az igazság:
a parton maradók teste,
vagy a csontvázak a mélyben.
Vagy a remény: semmi sem
történik, mert Falkland álom,
s aki álmodja, régen nincsen.

A szigeten nem szeretik

a verset, hiábavaló
minden rímbe szedett lelki
baj, hajózni kell, Falklandon

homokba írnak a költők,
bámulnak, hogy mossza el az
apály szomorúságukat.
Falklandon nincsenek költők.

Dagálykor a Hold visszahoz
néhány betűt, elrendezi
őket. Van benne óceán,
rossz álom. Menekülések.

Ments meg! A szigeten ennyit
szoktak mondani éjfélkor,
s amikor kiköt a reggel.
Falkland meg csak egy verssor.

Nincsenek ajtók, ablakok,
csak a mennybolt, amihez nincs
kulcsa senkinek. Átsüvít
a szél az arcomon, a nap

ragyog. Szobámnak nincs fala,
lámpa nem ing a plafonon.
Mégis fény van a szigeten.
Ha ringok a vízen, mint test,

hajó, nyaldos a végtelen.
Csecsemő sír anyamellért.
A korty csendet ad, de nem ez
a bánat. Hanem a sodrás

kifelé. Minden cuppanás
örök, szép életet remél.
A sziget tudás: zenél, sír,
nyöszörög, véget ér.

A szembogaradban tenger van,
kékeszöld hullámozás a szív,
ha szigeten élsz, tanulnod
kell a felhőkkel a reményt,

mérned az esőcseppeket,
páratartalmat. A kompasz
ismerős, mint a kopár föld
sivár gyepén a juhokat

nyelő egyszemű. Óriás
az ég a sziget felett. Vad
és ismeretlen szerelem.
Ránagyítasz a képemre:

a szembogaramban te vagy,
egy sziget a semmiben. Ránk
néz, s a széttört víztükörben
feltépjük a meridiánt.

Van a szigeten Bakony, és
eszkimók, Sitting Bull. Senki
se tudja már, hogy a tollak
a halottak szívében mit

jelentenek. Kik jártak itt
egyszer, mokaszin, sítalpak,
egy megfigyelt, mégis szabad
tisztáson, a szenvedélyben.

Hogy a füst az égbe álom-e
vagy forradalom. A lovak
nyerítése lázadás-e
a túl messzi óceánok

ellen. Nevek maradtak itt:
Xántus, Old Shatterhand, Nemo
kapitány. Borges ledöntött
szobra, körkörös rom-világ.

Stanley és London közt már nem
jár a metró, az állomást
a kiirtott pamparókák
szellemei foglalták el.

A bejáratot nem őrzik,
az alagútból bálnák vad
fűjtatása hallatszik és
elhagyott megálló csöndje.

A szigeten egy lépcső van,
hagyomány szerint, ha baj van,
le- vagy felfelé vezet, de
sosem kellett még használni.

Ma jöttek a bombázók, szép
rajban, tanítják, hogy így kell,
néztük, ahogy bezuhantak
a kövek, számoltuk, mennyi

még, hogy elinduljunk, mennyi
még, hány robbanás a lépcső,
visszanéztünk: az égbolton
gyönyörű mintázatokban

falklandi irodalomból
kérdelte ki Isten Áment:
miért bólintott, mikor nem
maradt olvasó, iskola

sincs sehol se többé. Talán
egy álom miatt, de hiszem:
vers lépcsőfokain tudunk
majd eltűnni a szigetről.

A gyerekeinket is ott
hagytuk. Menekültünk némán.
Szívünkre száradt a reggel
fénye, az imakönyv lakkja.

Úgy rohantunk le a lépcsőn,
nem értettük, mi történt. Mi
változtatta meg éltünk. Hogy
kerültünk ilyen helyzetbe.

Szemünkben a sziget árnya,
tüdőnk fulladás. Kikötő
ég. Hajó úszik a ködbe.